

Analiza ankete privrednih subjekata u Gradu Zenici 2022. godine

Zenica, Januar 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
1. Uzorak.....	2
2. Pokazatelji poslovanja preduzeća.....	2
3. Deficitarna radna snaga	4
4. Prekvalifikacija/reedukacija	5
5. Ciljevi poslovanja i budući projekti	6
6. Dodatna pitanja.....	10
Zaključak.....	12
Prilog I: Anketni upitnik.....	13

1. Uvod

U periodu od 01.05.2022. do 31.12.2022. godine, provedena je anketa od strane Grada Zenice i Agencije ZEDA s ciljem da se dobiju informacije o poslovnom ambijentu u Gradu Zenici.

Upitnik od ukupno 17 pitanja osmislili su zaposlenici Agencije ZEDA na način da se dobiju osnovne informacije o poslovanju privrednog subjekta, finansijski pokazatelji, potrebe za radnom snagom i različitim vrstama edukacija, budući ciljevi preduzeća/obrta kao i kvalitet saradnje privrednog subjekta sa Gradskom upravom i Agencijom ZEDA.

Cilj ankete nije bio samo dobiti tražene podatke. Namjera je bila običi određeni uzorak privrednih subjekata u Zenici kako bi se ažurirali postojeći i ostvarili novi kontakti te kako bi se ostvarila bliskija saradnja sa privrednicima. Dobijeni rezultati bit će iskorišteni za poboljšanje kvalitete pruženih usluga prema privatnom sektoru, a u cilju uspostavljanja kvalitetnijeg javno-privatnog dijaloga u Gradu Zenici.

Anketa je provedena ciljano, na uzorku mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća iz različitih sektora: metaloprerađivački i elektro sektor, drvoprerada, tekstilni, IT, građevinarski, grafički sektor, zanatski, prehrambeni sektor, trgovina, ugostiteljstvo te uslužni sektor na cijelom području Zenice. Anketirani uzorak je 100 privrednih subjekata, od kojih je uspješno anketirano 84 dok je 16 neodgovorenih upitnika, tj. odbijena je saradnja.

1. Uzorak

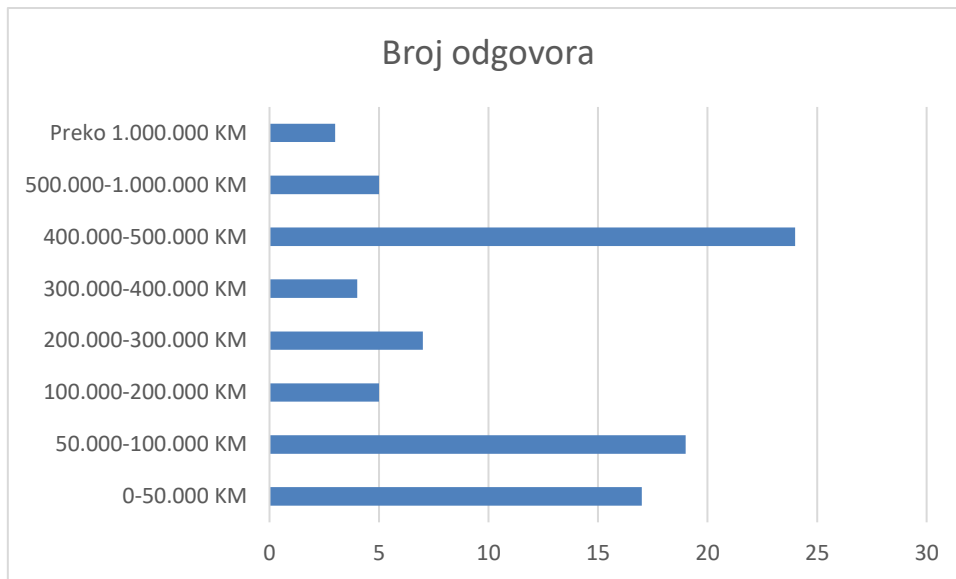
Anketa je rađena na osnovu podataka prikupljenih od strane 100 privatnih mikro, malih i srednjih preduzeća na području grada Zenice. Uzorak je uzet na osnovu procentualne zastupljenosti sektora u Gradu Zenici te prema broju registrovanih privrednih društava odnosno obrta. Svi podaci koji su prikupljeni imaju karakter zaštićenih podataka i neće se iznositi pojedinačna iskustva, nego sveukupni dojam i prosječni rezultati dobiveni analizom prikupljenih podataka. Od ukupnog broja anketiranih privrednih subjekata, 47 su registrovani kao d.o.o., dok je 37 obrta. Prilikom odabira uzorka, vodilo se računa o tome da budu zastupljene sve djelatnosti. U približnom omjeru se nalaze drvoprerada, metaloprerada, građevinski sektor kao i trgovina. Pored toga, u nešto manjem omjeru, među anketiranim su bili i zanatski i prehrambeni sektor, IT sektor, uslužni sektor ali i tekstilni i zanatski sektor.

Slika 1. Pregled anketiranih prema obliku registracije

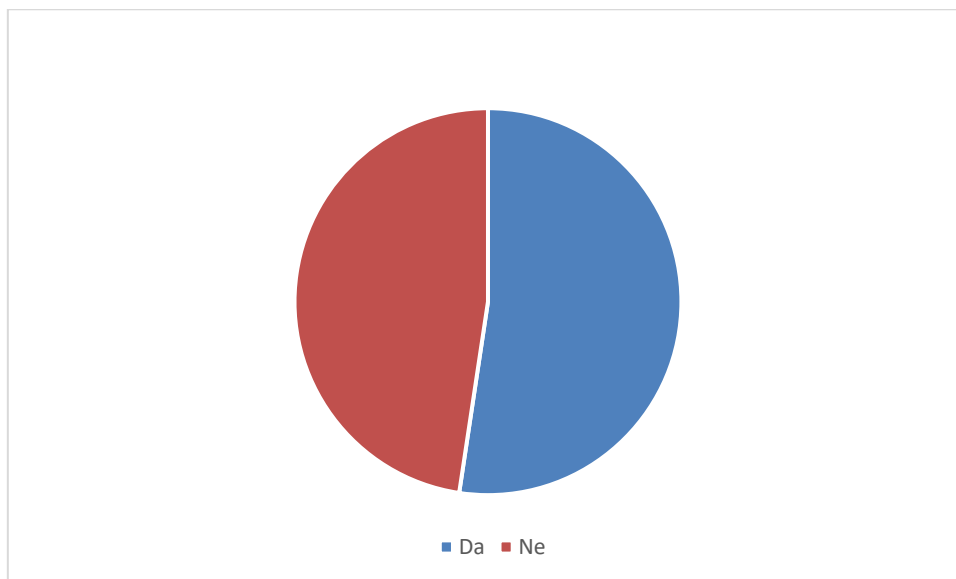
2. Pokazatelji poslovanja preduzeća

Prvo pitanje u anketi se odnosilo na ukupan promet privrednog subjekta. Ponuđeni su rasponi od 0- preko 1.000.000,00 KM, i najveći broj odgovora je u rasponu 400.000-500.000 KM sa 28,5 % ispitanika, dok je 54,3 % ispitanika je potvrdilo da izvoze svoje proizvode/usluge van BiH.

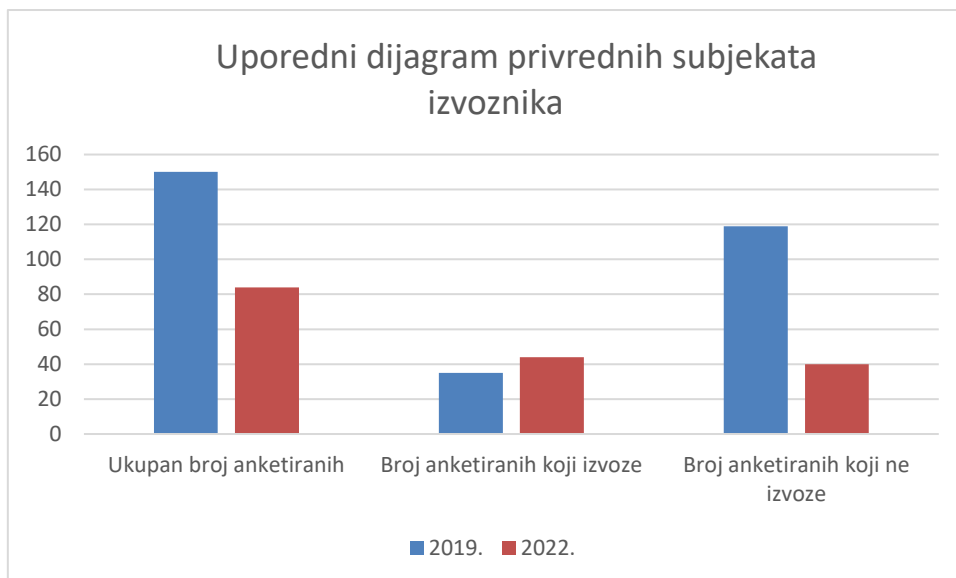

Slika 2. Promet privrednih subjekata

Privredne subjekte pitali smo da li izvoze. Slijedi dijagram odgovora na ovo pitanje:

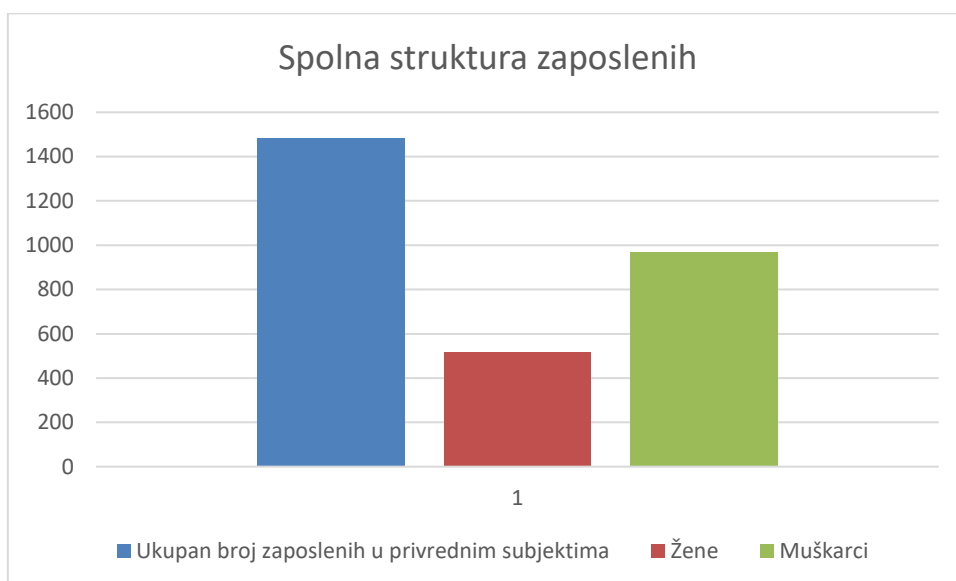
Upoređujući podatke o izvozu u odnosu na 2019.godinu, kada je isto pitanje postavljeno nešto većem uzorku anketiranih, primijetan je porast ukupnog izvoza. Mnogi privredni subjekti su se po završetku protekle pandemije okrenuli izvozu zbog ograničenja koja su postojala tokom pandemije. Primjećuje se podizanje svijesti o značaju izvoza i novih mogućnosti mimo lokalnog tržišta. Slijedi uporedni dijagram u kojem su prikazani podaci prikupljeni u anketi 2019.godine, u kojoj je ukupno anketirano 150 privrednih subjekata, od kojih se kao izvoznik izjasnilo oko 24% anketiranih, dok se taj procenat skoro udvostručio u odnosu na broj anketiranih u protekloj godini:

Slika 3. Izvoz u anketiranim privrednim subjektima

Kada je u pitanju broj i struktura zaposlenih, ukupan broj zaposlenih osoba u anketiranim preduzećima je u 2022. godini iznosio 1482 zaposlena.

Od ukupnog broja zaposlenih, 516 uposlenih je ženskog spola:

Slika 4. Spolna struktura zaposlenih

Primijetan je znatno veći broj zaposlenih muškaraca, tj. tek 35% zaposlenih su žene.

Ovaj podatak se slaže i sa zvaničnom statistikom broja zaposlenih/nezaposlenih u gradu Zenici, na nivou kantona, ali i FBiH.

3. Deficitarna radna snaga

Prilikom anketiranja privrednika u gradu Zenici koja smo vršili u prethodnim godinama, došli smo do saznanja da mnogi od njih imaju problem sa pronalaskom adekvatne radne snage, konkretno profila

radnika koji su njima lično potrebni, a da uporedo s tim, srednje škole i visokoobrazovne ustanove u Zenici nemaju zanimanja koja su trenutno tražena, ili imaju nedovoljan broj polaznika predviđen za svaku školsku godinu u smjerovima koji su postali popularni i traženi. Ponukani navedenim, unutar ove ankete, dodato je pitanje na ovu temu, kako bismo došli do konkretnih informacija.

Na pitanje: „Da li vaše poduzeće/obrt ima problema sa nedostatkom specifičnih profesija i kvalifikacija?“, 37 ispitanika odgovorilo je „da“. Zanimanja koja su u daljem razgovoru najčešće navedena kao deficitarna su: zavarivači, armirači, tesari, metalostrugari, keramičari, rukovaoci građevinskim mašinama, autoelektričari, vodoinstalateri, CNC operateri i stolari. Skoro jednak problem kao nedostatak adekvatnih profesija, za privrednike predstavljaju radnici sa prethodnim radnim iskustvom. Po mišljenju mnogih ispitanika, veliki je broj radno sposobnih osoba sa prethodnim iskustvom u poslovima napustilo Bosnu i Hercegovinu. Jako je mali broj majstora ostao i postoji opravdana zabrinutost da će u periodu koji slijedi biti problem pronaći osobu koja će moći neiskusne, mlađe generacije obučiti i mentorisati u pravom smislu te riječi.

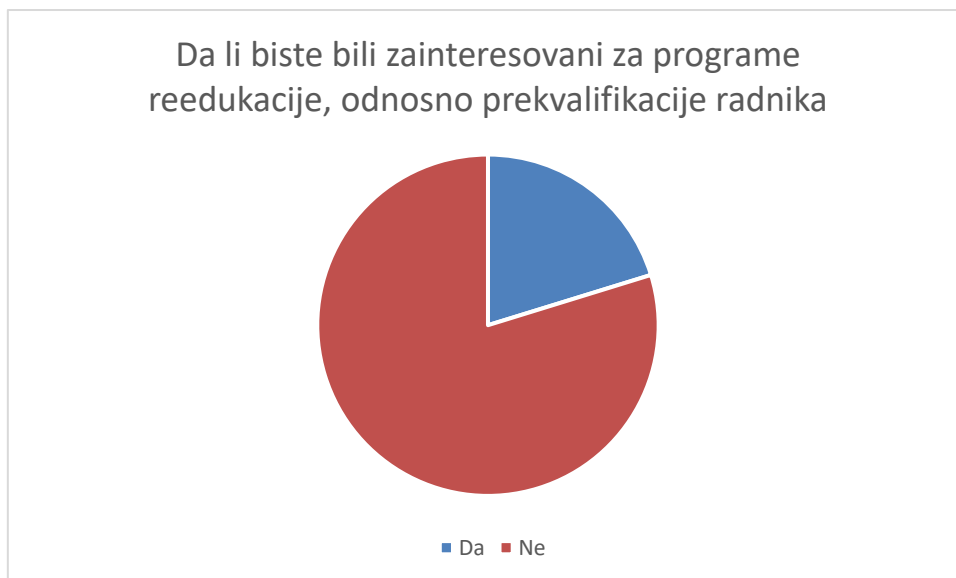
Nažalost, i zvanična statistika podupire ovu činjenicu. Prema statističkim podacima, u proteklih 10 godina, Bosnu i Hercegovinu je napustilo oko 484.000 osoba.

Slika 5. Nedostatak specifične radne snage

4. Prekvalifikacija/reedukacija

Na pitanje: „Da li biste bili zainteresovani za programe reedukacije, odnosno prekvalifikacije radnika?“, uzevši prethodno analizirano pitanje, dato je iznenađujuće malo pozitivnih odgovora. Samo 17 anketiranih je odgovorilo da bi bili zainteresovani za prekvalifikaciju radnika. Kao razloge ovakvog odgovora, od privrednika smo dobili pojašnjenje da zvanični programi prekvalifikacija traju dugo te da ne mogu dovoljno brzo odgovoriti na potrebu za prekvalifikacijom. Pored toga, troškovi prekvalifikacije su visoki, a trenutno dostupna radna snaga je po mišljenju mnogih privrednika nesigurna u sopstveni ostanak u državi, tako da se „investiranje“ ove vrste privrednicima u ovom momentu ne isplati.

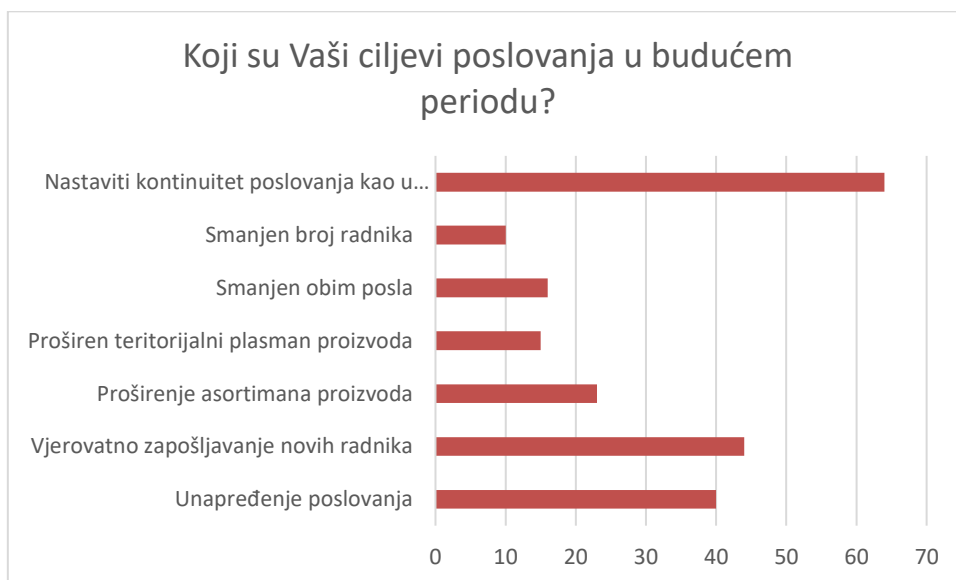
Slika 6. Zainteresovanost za prekvalifikaciju

5. Ciljevi poslovanja i budući projekti

Jedno od pitanja u okviru anketiranja bilo je:

„Koji su Vaši ciljevi poslovanja za 2022.godinu? (zaokružiti jedan ili više odgovora)“

U nastavku slijede ponuđene opcije za odgovor te broj odgovora na svaku opciju:

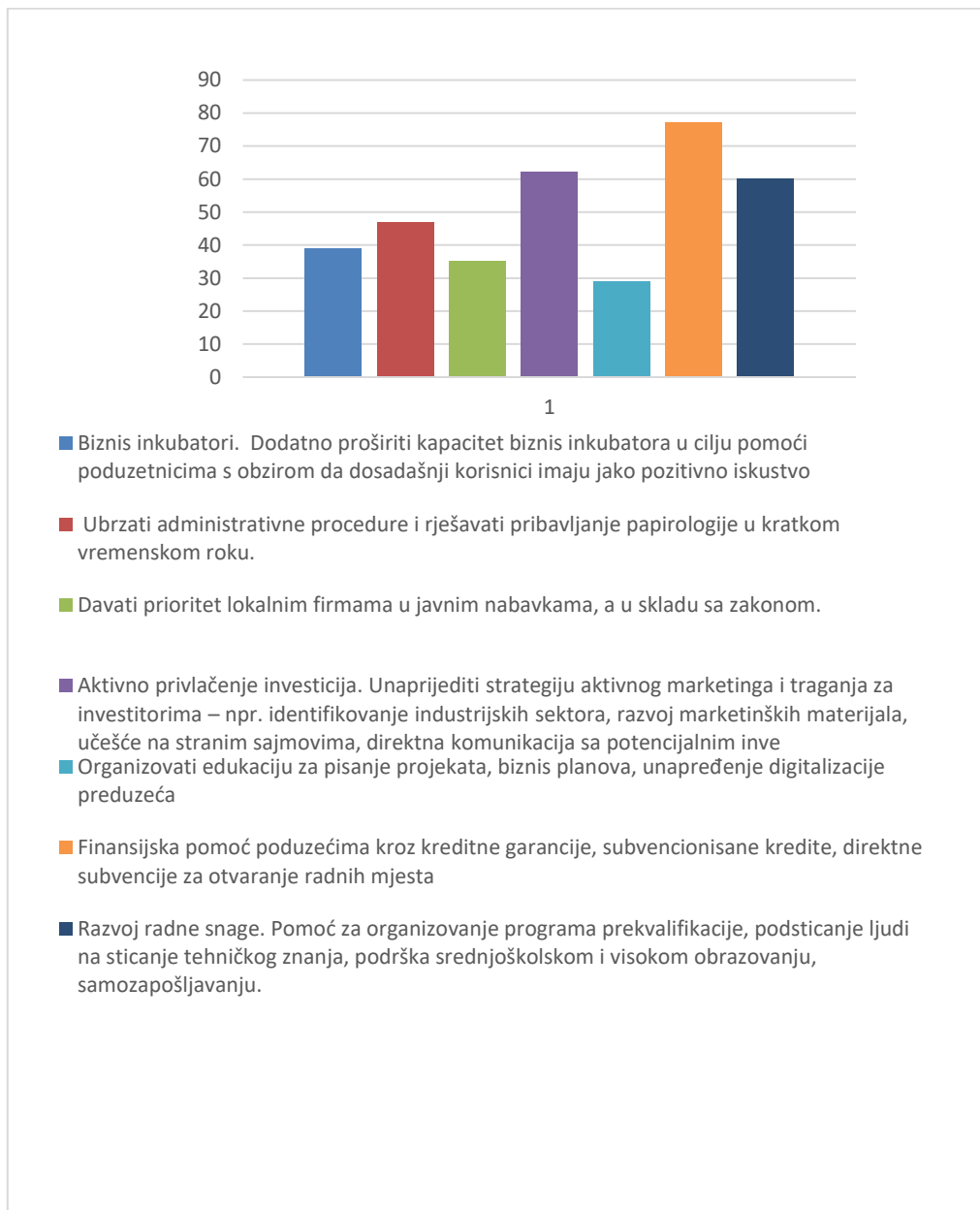
Slika 7. Ciljevi poslovanja

Najveći broj ispitanika, tj. 76,2 %, se nada da će nastaviti kontinuitet poslovanja u prethodnoj godini. Nešto više od polovine anketiranih, 55% planira vjerovatno zapošljavanje novih radnika. Unapređenje

poslovanja također planira značajan broj privrednika, oko 47,6% anketiranih. Mali broj ispitanika smatra da će doći do smanjenja broja radnika i smanjenog obima posla.

Naredno pitanje se odnosilo na pružanje podrške poduzetnicima i razvoju poduzetništva, pa su anketirani istakli da bi u narednom periodu trebalo staviti najveći akcenat na aktivno privlačenje investicija, ubrzavanje administrativnih procedura, razvoj radne snage, a najveći značaj bi imala finansijska pomoć kroz kreditne garancije, subvencioniranje kredita i slično. Slijedi dijagramski prikaz prikupljenih odgovora:

Slika 8. Tematske oblasti poželjne podrške za privrednike

U smislu budućih planova privrednih subjekata, interesovalo nas je i da li anketirani planiraju uvoditi nove tehnologije u svoj proizvodni proces te da li bi u tom procesu mogli koristiti robote.

Nešto manje od polovice ispitanika, tačnije 46,4 % se izjasnilo da ima u planu uvođenje nekih novih tehnologija. Pojedini su dali primjere onoga što imaju u planu u tom smislu:

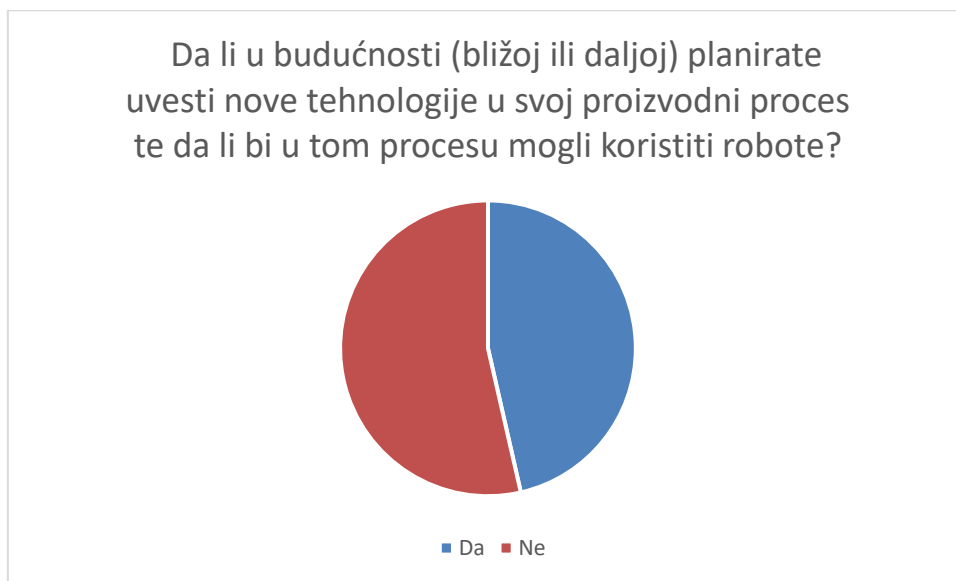
-CNC cutter

-uvođenje ERP sistema

-CNC presa

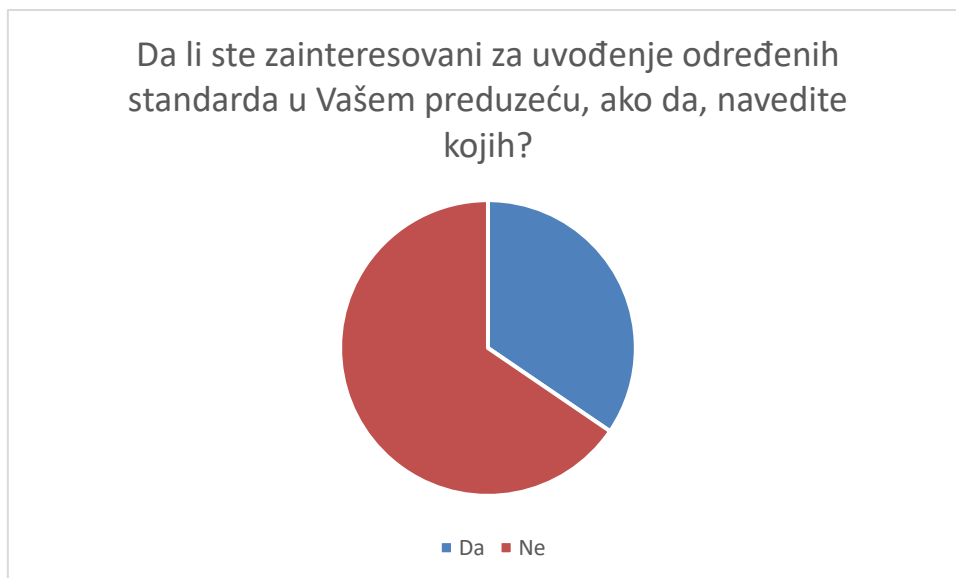
-nabavljanje novije, savremene opreme za određenu djelatnost

-kupovina novih softvera, itd.

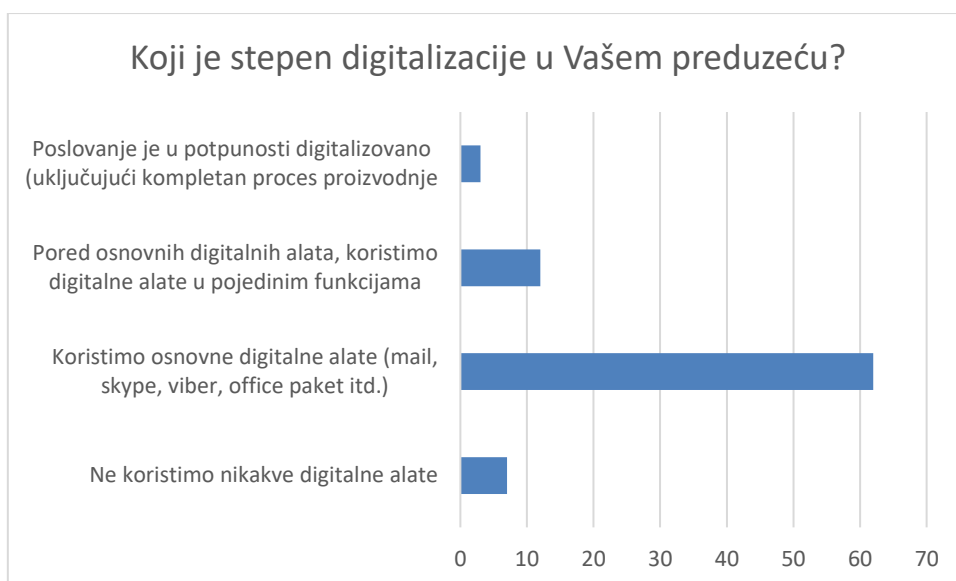
Slika 9. Budući planovi vezani za tehnologiju

Kada je u pitanju uvođenje novih standarda, oko trećine ispitanika, tj. 34,5% je zainteresovano za uvođenje standarda. Svi pozitivni odgovori su išli u korist nekog od ISO standarda.

Slika 10. Zainteresovanost za nove standarde

Naredno pitanje se odnosilo na stepen digitalizacije u privrednim subjektima. Digitalizacija se odnosi na omogućavanje, poboljšanje i transformaciju poslovnih operacija, poslovnih funkcija, modela, procesa i aktivnosti, iskorištavanjem digitalnih tehnologija te šire upotrebe i konteksta digitaliziranih podataka. Na pitanje koji je stepen digitalizacije u privrednim subjektima, anketirani su odgovorili kako slijedi:

Slika 11. Stepen digitalizacije

Najveći broj ispitanika koristi osnovne digitalne alate. Procentualno to iznosi 73,8 %. Dodatne digitalne alate koristi 14% ispitanika, dok je veoma mali procenat onih koji su u potpunosti digitalizovali svoje poslovanje, tj. 3,5%.

6. Dodatna pitanja

U okviru ove ankete imali smo i set pitanja koja se odnose na različite teme.

Kada je u pitanju ekologija i ekološka osviještenost, privrednike smo pitali koliko su posvećeni brizi okoliša u vezi sa svojim poslovanjem.

62% anketiranih je posvećeno ekologiji u određenoj mjeri. Mali procenat, 6% se izjasnilo kao veoma posvećeni ekologiji, te da recikliraju većinu otpada. Oko 36% anketiranih smatra da posvećenost ekologiji nije u dovoljnoj mjeri te planiraju unapređenje u tom smislu.

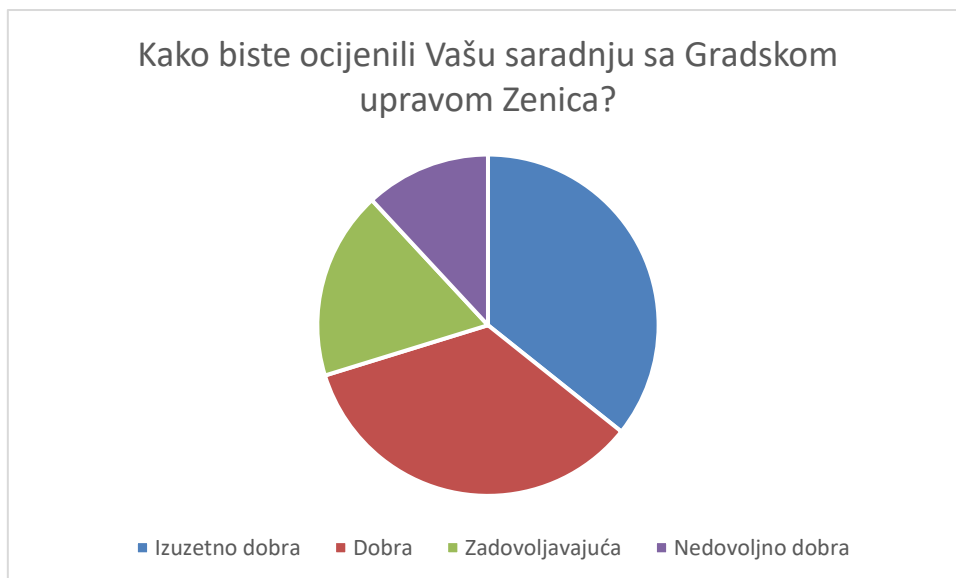
Na pitanje „Kako biste ocijenili Vašu saradnju sa Zeničkom razvojnom agencijom ZEDA?“, dati su sljedeći odgovori:

Slika 12. Saradnja sa Agencijom ZEDA

Kao korisna, navedena je poslovna saradnja, konsultacije prilikom izrada projektnih prijedloga i poticaja, ispitivanje sigurnosti namještaja u laboratoriji LIND, informacije o grantovima i aktuelnim projektima od stranih i domaćih donatora. Anketirani su istakli kako se u periodu pandemije smanjio broj B2B privrednih susreta te navode kako bi bilo veoma korisno da se na području Zenice organizuju sajmovi gdje će privrednici iz svijeta imati priliku upoznati se sa tržištem Bosne i Hercegovine koje je izuzetno bogato kvalitetnim proizvodima.

Privrednike smo pitali i o zadovoljstvu saradnjom sa Gradskom upravom Zenica. Zabilježeni su sljedeći odgovori:

Slika 13. Saradnja sa Gradskom upravom Zenica

Kao sugestije za unapređenje saradnje sa Gradskom upravom Zenica i Agencijom ZEDA, privrednici su istakli da je potrebno ubrzati administrativne procedure za dobijanje različitih dozvola, kao i dodatno unaprijediti komunikaciju sa predstavnicima privrednika u Zenici. Također je istaknut prijedlog da se u šalter Sali odvoji poseban šalter za privrednike kako bi mogli brže pribavljati potrebnu dokumentaciju za poslovanje.

Zaključak

Analizom prikupljenih podataka, došli smo do podataka koji pokazuju da je poslovanje privrednika u Zenici tokom 2022. godine u velikom procentu bilo stabilno te da proteklih nekoliko godina tokom kojih je poslovanje bilo otežano usljed pandemije, nisu imale koban utjecaj na zeničku privredu. Iako se privredni subjekti suočavaju sa raznim problemima u poslovanju, od kojih je najvažniji poskupljenje poluproizvoda i sirovina potrebnih za poslovanje, privrednici su našli način kako da prevaziđu ove poteškoće. Značajan problem koji su naveli svi anketirani privrednici, je poskupljenje svih sirovina i proizvoda potrebnih za poslovanje. Prilikom sastavljanja anketnih pitanja, poskupljenja još uvijek nisu bila aktuelna, tj. smatralo se da će biti privremena. Međutim, od tog momenta pa do momenta analize prikupljenih podataka, poskupljenja su još dodatno porasla.

Prilikom anketiranja, uočeno je da je i dalje aktuelan problem nedostatka obučene kvalifikovane radne snage, najčešće kada su u pitanju zanati i IT sektor. U ovom momentu se već govori o nedostatku radne snage uopće, budući da zvanični podaci o nezaposlenim osobama koje pružaju institucije nisu realan pokazatelj broja radno aktivnog stanovništva koje je zaista spremno raditi. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje se nalazi značajan broj ljudi koji su tu samo zbog korištenja zdravstvenog osiguranja, a sami nisu sposobni za rad. Također, evidentiran je i značajan broj ljudi koji se nalaze na sivom tržištu, tj. rade ali su zvanično nezaposleni, i takve osobe ne predstavljaju dostupnu radnu snagu.

Što tiče Gradske uprave i Agencije ZEDA, one su i dalje važan privredni faktor na području grada Zenice, jer imaju alate za pružanje podrške privrednicima i privatnom sektoru. Mnogi koriste njihove usluge i većina je zadovoljna saradnjom. Ovu saradnju svakako treba još unaprijediti te poboljšati komunikaciju s privatnim sektorom organizovanjem više privrednih sastanaka kao i raditi na promociji i predstavljanju preduzeća i njihovih usluga.

Privrednici su istakli da se u budućnosti mora nastaviti raditi na unapređenju dobrog poslovnog okruženja i promocije grada kao poželjne destinacije za domaća i strana investiciona ulaganja.

PRILOG I: ANKETNI UPITNIK

Anketar i datum anketiranja: _____

*NAPOMENA: Svi podaci koji se prikupe prilikom anketiranja će se koristiti isključivo u statističke svrhe i za analizu privredne slike u gradu Zenici. Niti jedan pojedinačni podatak o bilo kojem preduzeću se neće objaviti kao takav, nego isključivo kao zbirni podaci uzeti prilikom anketiranja svih ispitanika. Svi podaci su povjerljivog karaktera i neće biti dati na uvid niti jednom licu koje nije ovlašteno za obradu navedenih podataka.

ANKETA PRIVREDNIH SUBJEKATA U GRADU ZENICI

Naziv preduzeća oblik registracije	
Adresa	
Ime i prezime sagovornika	
Pozicija sagovornika	
Email adresa	
Kontakt telefon	
Vrsta djelatnosti	

1. Koji je ukupan promet Vašeg preduzeća?
  - 0-50.000 KM
  - 50.000-100.000 KM
  - 100.000-200.000 KM
  - 200.000-300.000 KM
  - 300.000-400.000 KM
  - 400.000-500.000 KM
  - 500.000-1.000.000 KM
  - Preko 1.000.000 KM
2. Da li izvozite, I vrijednost izvoza ukoliko je odgovor pozitivan?
  - Da, _____
  - Ne
3. Broj broj i struktura zaposlenih:

	Broj zaposlenih	Žene	SSS	VSS	Ostalo	Mlađi od 35 godina
2020						
2021.						

4. Da li vaše poduzeće/obrt ima problema sa nedostatkom specifičnih profesija i kvalifikacija?
  - Da
  - Ne

5. Koji profili radne snage su/će biti potrebni za Vaše preduzeće?

6. Da li biste bili zainteresovani za programe reedukacije, odnosno prekvalifikacije radnika, ako da, navedite koje?

- Da, _____
- Ne

7. Koje su Vaši ciljevi za poslovanje za 2022.godinu? (zaokružiti jedan ili više odgovora)

- Unapređenje poslovanja
- Vjerovatno zapošljavanje novih radnika
- Proširenje asortimana proizvoda
- Proširen teritorijalni plasman proizvoda
- Smanjen obim posla
- Smanjen broj radnika
- Nastaviti kontinuitet poslovanja kao u prethodnoj godini

8. U domenu podrške poduzetnicima i razvoju poduzetništva, na šta bi, po Vašem mišljenju, trebalo staviti akcenat u budućem periodu? (zaokružiti jedan ili više odgovora)

- Biznis inkubatori. Dodatno proširiti kapacitet biznis inkubatora u cilju pomoći poduzetnicima s obzirom da dosadašnji korisnici imaju jako pozitivno iskustvo
- Ubrzati administrativne procedure i rješavati pribavljanje papirologije u kratkom vremenskom roku.
- Davati prioritet lokalnim firmama u javnim nabavkama, a u skladu sa zakonom.
- Aktivno privlačenje investicija. Unaprijediti strategiju aktivnog marketinga i traganja za investitorima – npr. identifikovanje industrijskih sektora, razvoj marketinških materijala, učešće na stranim sajmovima, direktna komunikacija sa potencijalnim investitorima.
- Organizovati edukaciju za pisanje projekata, biznis planova, unapređenje digitalizacije preduzeća
- Finansijska pomoć poduzećima kroz kreditne garancije, subvencionisane kredite, direktne subvencije za otvaranje radnih mjesta
- Razvoj radne snage. Pomoć za organizovanje programa prekvalifikacije, podsticanje ljudi na sticanje tehničkog znanja, podrška srednjoškolskom i visokom obrazovanju, samozapošljavanju.

9. S kojim izazovima se suočavate prilikom poslovanja?(zaokružiti jedan ili više odgovora)

- Raspoloživost i kvalifikacija radne snage
- Loše poslovanje
- Udaljenost velikih tržišta
- Slaba saradnja sa lokalnom samoupravom
- Nedostatak dozvola za obavljanje poslovanja
- Velika konkurencija

- Nerazvijenost fizičke infrastrukture
- Nerazvijenost poduzetničke infrastrukture
- Ostalo

10. Da li u budućnosti (bližoj ili daljoj) planirate uvesti nove tehnologije u svoj proizvodni proces te da li bi u tom procesu mogli koristiti robote?

- Da, (navesti tehnologije) _____
- Ne

11. Koji je stepen digitalizacije u Vašem preduzeću?

- Ne koristimo nikakve digitalne alate
- Koristimo osnovne digitalne alate (mail, skype, viber, office paket itd.)
- Pored osnovnih digitalnih alata, koristimo digitalne alate u pojedinim funkcijama u preduzeću kao što su:
  - menadžment
  - nabavka
  - proizvodnja
  - distribucija
  - računovodstvo
  - nešto drugo:
- Poslovanje je u potpunosti digitalizovano (uključujući kompletan proces proizvodnje)

12. Da li ste zainteresovani za uvođenje određenih standarda u Vašem preduzeću, ako da, navedite kojih?

_____

—

13. Koliko ste posvećeni brizi o okoliša u Vašem preduzeću?

- Veoma smo posvećeni ekologiji, recikliramo većinu otpada
- Posvećeni smo ekologiji u određenoj mjeri
- Nedovoljno, ali planiramo unapređenje u tom smislu

14. Kako biste ocijenili Vašu saradnju sa Zeničkom razvojnom agencijom ZEDA?

- Izuzetno dobra
- Dobra
- Zadovoljavajuća
- Nedovoljno dobra

15. Kako biste ocijenili Vašu saradnju sa Gradskom upravom?

- Izuzetno dobra
- Dobra
- Zadovoljavajuća
- Nedovoljno dobra

16. Da li ste zainteresovani za zajedničku posjetu kroz učešće nekom od sajmova u organizaciji Agencije ZEDA? (po mogućnosti dati preferenciju za određeni sajam)

- Da, _____
- Ne

17. Koja su Vaša očekivanja od gore navedenih institucija? Molimo dajte konkretne prijedloge za unapređenje rada istih: